

Hoofdredacteur ESB
a.jolink@sdu.nl

FIFO

Het jaar 2008 is bijna ten einde en menig econoom kan niet wachten op wat er in het nieuwe jaar komen gaat. Met de turbulentie in de economie zal het jaar 2008 de boeken in gaan als het jaar dat begon in september 2007 en tot lang in het jaar 2009 heeft geduurd. Vanuit het verleden is bekend dat sommige jaren er uit springen door de gebeurtenissen van dat jaar. Zal 2008 ook zo'n jaar worden, vergelijkbaar met het schrikbeeld van het illustere jaar 1929? Voor de meeste economen is 2008 het jaar van de verwarring, van de schuddende fundamenten, en van herbezinning op het eigen onvermogen. Het jaar 2008 bracht verwarring door stille dreigementen die werden ingewilligd, waar de experts meer van wisten maar dan vooral achteraf. Het jaar 2008 deed de fundamenten van het economisch denken schudden waarin de kredietcrisis de voorstanders van universele marktwerking deed verstommen. Maar 2008 was vooral het jaar van het onvermogen van economen om te verklaren en te voorspellen. Een ieder klampte zich vast aan de enkeling die nog in staat was te begrijpen wat er gaande was maar veel genoegdoening gaf het niet.

Tegelijkertijd was het jaar 2008 het jaar waarin veel over crisis werd gesproken maar alleen vermogenden er het nodige van hebben gevoeld. Dit lijkt in 2009 heel anders te gaan worden. Daar waar in 2008 het vermogen is verdampt zal op termijn de werkgelegenheid volgen, al dan niet als oorzaak en gevolg. De eerste aankondigingen van werkgelegenheidsverlies zijn al voorzien. De schrikbeelden van weleer geven voeding aan de toekomstbeelden waarin capabele mensen worden gedwongen ander, of geen, werk te verrichten. De voorspellingen van het CPB, omgeven door alle mogelijke voorzichtigheidsmarges, geven een troosteloos beeld voor 2009 met 200.000 extra werklozen. Het huidige kabinetsbeleid om tijdelijk mensen thuis te laten wachten tot ze weer door hun werkgever worden opgeroepen is slechts voor een enkeling weggelegd, daar waar de

meerderheid van de mensen die niet meer inzetbaar zijn onder de huidige omstandigheden het maar uit moeten zoeken. Het jaar 2008 was ook het jaar waarin duidelijk werd dat *what goes up, must come down*. Na vele vette jaren blijken de magere jaren aangebroken. Het feit dat sommigen hebben zitten knoeien met hypotheek of met bonussen is geen voldoende voorwaarde voor een wereldwijde recessie. Wie de cijfers aandachtig heeft gevolgd zal zich niet verbazen over de cyclische mogelijkheden van de economie. Hoewel sommige economen al spreken van een periode van transitie en transformatie, lijkt de vanzelfsprekendheid van een dal na een piek de meesten niet bezig te houden. Ook in de jaren dertig, was een recessie niet vanzelfsprekend hoewel er decennia ervaring was met conjuncturele cycli. De verworvenheid van de economische theorie uit die periode is het besef dat enig vorm van regelmaat, aannemelijke verklaringen en een toepasbaar beleid mogelijk zijn. De te verwachten malaise van 2009 geeft aanleiding om het cyclisch- en anti-cyclisch beleid weer af te stoffen en daar waar mogelijk de loop der dingen te anticiperen.

Het jaar 2008 was ook het jaar waarin in het voorjaar werd gepleit om mensen tot hun 67ste door te laten werken en in het najaar ze op straat werden gezet. De stemmen van hen die de vergrijzing tot een probleem hadden gebombardeerd zijn verstomd. In de huidige tijd is het moeilijk te verkopen dat je door moet werken tot na de huidige pensioengerechtigde leeftijd als er helemaal geen werk is. Ook zij die de babyboomers al hebben afgeschreven moeten erkennen dat de natuurlijke afvloeiing een zegen is voor de toename van de werkloosheid. Het zou te verkiezen zijn, als enig anti-cyclisch arbeidsmarktbeleid al mogelijk is, te beseffen dat de huidige arbeidsmarktwerking de werkende populatie van na de recessie selecteert. De praktijk leert dat jongeren kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt en in geval van nood eenvoudig als eerste worden bedankt: *last-in-first-out*. In ditzelfde anti-cyclisch arbeidsmarktbeleid zou het te prefereren zijn om de Nederlandse kenniseconomie van de toekomst nu al vorm te geven in de werkende populatie en mogelijk het *first-in-first-out* principe te hanteren. De beproefde en verguisde vervroegde uittredingsregelingen kunnen tijdens de jaren van recessie mogelijk een uitkomst bieden.

In dit nummer van ESB zijn een aantal economen gevraagd om terug te blikken op hun voorspellingen voor 2008 en om over het muurtje van 2008 heen te kijken voor de vergezichten van volgend jaar. Het moge duidelijk zijn dat ook economen geen futurologen zijn en dat resultaten uit het verleden geen garantie bieden voor de toekomst. Maar daar waar verwarring en herbezinning plaats maakt voor mening en beleidsvoorstel is een wereld gewonnen.